

Meditatie bij de opening van de conferentie 'Verlangen naar de nieuwe stad.' Driebergen, 25 en 26 januari 2002.

'Waarom hebben wij hem (de stomme, onreine, dove geest) niet kunnen uitdrijven?'

Mc. 9: 28

door Jurjen Beumer

Dit evangelie-gedeelte blijft me al lange tijd bezig gehouden, ook nu weer, als we het deze dagen hebben over het verlangen naar een nieuwe stad. Ik werk in een 'oude stad', letterlijk en figuurlijk. Ik houd van mijn oude stad. Ik hoef eigenlijk geen nieuwe stad van kantoorkolossen en mega-winkelcentra, van koop- en vermaak centra. Maar bedoeld is natuurlijk het nieuwe van recht en vrede, of we die kunnen opsporen in onze steden, of mensen tot hun recht komen, vooral mensen in de knel. Kunnen we dat, u en ik, vertellen we ons daar niet aan. Het woordje 'kunnen' staat heel centraal in deze verzen van het evangelie. Lijnrecht tegenover ons 'kunnen', onze acties en onze diaconale wil tot verandering staan de onreine geesten die bezit hebben genomen van die jongen. Ons 'kunnen' is net zo aangevochten als in die vertwijfelde vraag van de discipelen: *Waarom hebben wij die duivel, die demon, die stomme geest die in die jongen zat, niet kunnen uitdrijven?* (:28) Ja, waarom kunnen wij dat eigenlijk niet? Waarom zijn de demonen van haat en geweld sterker dan ons kunnen? Waarom leggen onze diaconale plannen het dikwijls af tegen de nuchtere werkelijkheid van 'doe maar gewoon.' Waarom krijg ik met moeite een paar diaconale centen bij elkaar voor wat woonruimte voor asielzoekers en waarom spinnen projectontwikkelaars altijd garen bij lege plekken in de stad. O nee, ik ben niet pessimistisch, er lukt veel, maar ik wil mijn en ons 'kunnen' testen.

Een vader is met zijn bezeten zoon naar de discipelen gegaan met de vraag om die geest te helpen uitdrijven; '... en zij hebben het niet gekund.' Het is ook geen kleinigheid natuurlijk, de duivelse machten gaan zo hevig tekeer: ze werpen de jongen op de grond / hij krijgt schuim op zijn mond / hij knerst met zijn tanden en verstijft.

Een gigantische overmacht is het! Hoe zou je daar iets aan kunnen doen, en wat dan? De mensen van ons *Aanloopcentrum* en van ons *Centrum voor Levensvragen* weten het. Psychische aandoeningen zijn zeer ingrijpend voor mensen en kunnen mensen helemaal in hun macht hebben. Wat kunnen wij doen? Hoe zouden wij exorcisten, duiveluitdrijvers kunnen zijn als ook psychiaters met hun handen in het haar zitten.

De mensen van onze *Werkgroep Kerk en Asielzoekers* weten het, wereldwijd is het een kokende chaos. Miljoenen mensen zijn op drift geraakt. In wanhoop en wanorde trekken ze de hele wereld rond, het is vaak zo uitzichtloos, hun land is zo arm, hun leiders zo corrupt: hier is het zo rijk, maar de gouden bergen zijn er hier ook niet voor hen. Wat kunnen we doen? O ja, een tiental mensen geven we onderdak. Maar verder? ... Er zijn dan onder deze barre omstandigheden mensen die in de ban raken van fanatici, zij die knersen met hun tanden en van wie het verstand verstijfd is. In hun verstand is het gevaarlijke gif gespoten van het godsdienst-fanatisme: je komt in de hemel als je je leven opoffert voor 'de goede zaak'! Het zijn duivelse influisteringen die zeggen dat het helemaal niet erg is als er vele duizenden sterven als jij een vliegtuig kaapt en vervolgens een wolkenkrabber ramt. O dat fanatisme in de godsdiensten, ook in de onze.

We komen regelmatig bij elkaar met onze *Werkgroep moslims-christenen*. Hoe moeilijk is het om elkaar te verstaan en te begrijpen, er openen zich andere werelden ... en toch moeten en willen we verder. We zeiden tegen elkaar: laten we het minimaal eens zijn over de opdracht in beide heilige boeken (bijbel en koran) dat een mensenleven heilig is omdat het aan God toebehoort.

De discipelen kunnen het niet, letterlijk staat er 'ze hadden geen kracht/sterkte genoeg' (18). Dan voert de schrijver de spanning in het verhaal op wanneer de Mensenzoon op het toneel verschijnt. Jezus briest er tegen in, ik paraphraseer: 'Jullie kunnen het niet, wat een ongeloof, geen snars hebben jullie er van begrepen terwijl je toch gezien hebt wat ik deed! Twee dingen, je hebt het kwaad onderschat en jezelf overschat. Hoelang nog moet ik jullie verdragen.' Dat is ongekend fel, toch. Ons kunnen en onze onkunde worden breed uitgemeten.

Dan nog maar een keer: breng die jongen bij mij, kom maar op met al dat kwaad. Het wordt hard tegen hard, wie zal het onderspit delven? Het geloof in de haat en de vergelding of de 'zachte krachten' van liefde en geweldloosheid. Deze weken heb ik weer gelezen in de boeken van Ghandi en Martin Luther King, om de drift te temperen, om de woede om die gekke wereld om te zetten in creatieve acties en oplossingen, om het visioen van de nieuwe stad niet te doven. Die boze en stomme geesten die overal zitten, zowel in het Westen als in de Arabische wereld, zowel in u als in mij, kijk toch wat daarmee gebeurt als ze in aanraking komen met liefde en gerechtigheid, met Jezus zelf. Ze gaan nog harder opspelen: stuiptrekken, op de grond vallen, wentelen en schuimen. Sterker nog: ze drijven ons in het water en in het vuur, in de chaos dus van voor de schepping. Blijkbaar voelen de demonen van oorlog en geweld, van haat en waanzin dat hier iemand van formaat tegen hen in het geding wordt gebracht. Iemand die het wèl kan, iemand die niet op de loop gaat, maar 'nederdaalt ter helle' om alle wangedochten, potentaten en verzoekers eens en voorgoed hun plaats te wijzen. Zoals bisschop Tutu die de vergelding en de bijltjesdagen in Zuid-Afrika voorkwam door een waarheids-commissie in te stellen. Zoals Nelson Mandela wiens leven op Robbeneiland gelouterd is tot symbool van verzoening. Zoals de vredesgroepen in Israël en de Palestijnse gebieden rond de tafel gaan zitten. Zoals velen van jullie die het hoofd niet in de schoot leggen, integendeel!

Dat we niet geloven dat de krioelende, wentelende en schuimende krachten het laatste woord hebben, maar dat ze eens zullen verdwijnen onder luid geschreeuw en hevige stuiptrekkingen. Onze tijd laat die stuiptrekkingen in hevige mate zien en daarom is het nodig dat we ons trainen in het exorcisme. Diaconaat is exorcisme, ze drijft de grote en de kleine duivels uit. Het vuil van de stad verdwijnt en de stad gaat blinken zoals in de Apocalyps beschreven wordt. De mensen die het meest geleden hebben krijgen een ereplaats. Hun namen sieren de straatnamen: de Yfkestraat bij ons in Haarlem omdat ze zoveel gedichten kent en almaar voordraagt. Men vindt haar een beetje gek. Of de Fransstraat omdat hij volgens mij nog nooit in een echt bed heeft geslapen, ook nu slaapt hij in de duinen. Of de Mostafastraat omdat hij na acht jaar nog geen status heeft en nog leeft.. Ach, jullie kennen al die namen, jullie weten wat mensen soms te vertouwen krijgen, je bent het misschien zelf.

Die vader van die bezeten jongen, die had het door, die vader wist bij welk Adres hij moest zijn. Die vader onderschatte het kwaad niet en overschatte zijn eigen kunnen niet. Hij kende toch zijn eigen zoon, wist hoe de duivels in hem vloekten en tierden! Jij kùnt het Jezus! Deze vader wil het niet van zich afschuiven naar een ander, maar hij zoekt een bondgenoot in de strijd tegen de helse duivelkringen. En wat doet deze bondgenoot, dit lievelingskind van God (Mc 9:7)? De Mensenzoon kaatst meteen de bal terug naar ons hier vandaag: als je gelòòft kun jij het ook, en jij en jij! Ook jij hebt die kracht en dynamiek om duivels uit te bannen en een teken van verzoening te zijn, vandaag nog.

De vraag van de discipelen in vers 28, 'waarom hebben wij die duivels niet kunnen uitdrijven?' zal steeds als een kritisch uitroep teken ons diaconale werk moeten blijven begeleiden. Waarom lukt dit niet? Waarom kan dat niet? enz. enz. Eindeloze vragen zijn het, die allemaal aanstormen op het laatste vers (9:29). Pas hier komt dit turbulente verhaal van doodsdreiging tot rust en krijgt ons leven en onze wereld grond onder de voeten. Het staat er zo simpel en bijna naïef: 'Dit geslacht, d.w.z. duivelse machten in mens en wereld, kan door niets uitvaren, tenzij *door gebed*.'

Door gebed, dat is, je innerlijke antenne zo afstemmen dat je dwars door alle berichten en beelden van die krijsende jongen die Ene Stem hoort die jou bemoedigt, die jou aanspoort, die jou moed geeft. Als je goed luistert dan hòòr je die stem; in je hart, in een lied, in je buurman of buurvrouw, of zomaar op straat. Jullie kùnnen het, zegt die stem, jullie hebben de kracht en de dynamiek, jullie kunnen veel meer dan jullie denken ... aan deze Stem mag je je toevertrouwen. Weet je, soms droom ik wel eens dat de nieuwe stad is bijna binnen handbereik.